

Deventer verhaal eind jaren '60

Dolle Mina acties Deventer

(Door Allard van Lenthe, 2023)

Deventer doet het goed bij de tweede feministische golf van de eindjaren '60.

In september 1969 begint een vrouwengroep in het buurthuis De Kartuut Keizerslanden de eerste crèche van het land.

Aan het eind van dat jaar houden twintig jonge vrouwen drie maanden lang Dolle Mina-acties in de binnenstad. Ze krijgen support van de PSP, de NVSH en Man Vrouw Maatschappij.

De man-vijandigheid is groot. En terecht: aan het dominante en grensoverschrijdend gedrag van mannen moet een eind komen.

Ik werk in het cultureel jongerencentrum De Zambar van de Stichting Sociaal-Cultureel Werk en de stagiaire van de stichting, Emilie Gomperts van de Sociale Academie Amsterdam is de initiatiefnemer van Dolle Mina acties.

Ik sta er achter, maar hulp van mij slaan de Mina's af. Ik ben hun medestander, maar ik ben ook hun tegenstander: ik ben een man.

De eerste crèche.

De Deventer nieuwbouwwijk Keizerslanden heeft in 1969 een buurthuis met de naam De Kartuut. Het buurthuis is een houten gebouw aan het Van Blankenheimplein en biedt naast cursusgroepen, clubs en disco's koffie-uurtjes voor vrouwen.

De koffie-uurtjes worden bezocht door alleenstaande vrouwen met jonge kinderen.

De vrouwen hebben het moeilijk: ze hebben hun mannen de deur uitgezet of ze zijn door hun mannen in de steek gelaten; hoe dan ook, ze staan er alleen voor.

Er wordt gehuild en geroekt! Het staat er af en toe blauw van de rook.

Ze lossen hun grootste probleem (de combinatie van kostwinnerschap en ouderschap) op door in De Kartuut een crèche te beginnen.

Binnen no time lopen er elke doordeweekse dag 12 peuters en kleuters rond.

Mijn buurvrouw Ellen op de flat in Keizerslanden is erg geholpen met de crèche in De Kartuut.

Zij heeft een eigen kledingzaak in de binnenstad, ze heeft een zoontje van drie, maar geen man. Een man kan ze er niet bij gebruiken, zeker niet zo'n sadist die ze met trammelant de deur uit heeft gekregen.

'Gewoon een andere man proberen!' zeg ik.

Later, wanneer ik haar in de stad zie, vraag ik: 'Ben je al een goede man tegen gekomen?'

'Nee', zegt ze.

Dolle Mina acties.

Het buurthuis De Kartuut heeft een stagiaire van de Sociale Academie Amsterdam. Zij heet Emilie Gomperts en zij richt samen met Sonja Kreijenbroek de actiegroep Dolle Mina's Deventer op.

Op zaterdag 24 januari 1970 houdt de groep haar eerste actie.

Het is een protest tegen het gebrek aan openbare damestoiletten en vindt plaats voor het Museum op stadsplein De Brink.

Er scharrelen vrouwen in lange rokken rond. Hun haren zijn in de war, ze zitten onder het bloed en ze zijn aan armen en benen geboeid. Ze rammelen met kettingen, jeremiëren en dragen een bord met

de tekst 'De slaaf der eeuwen' bij zich. Ze trekken ouderwetse onderbroeken uit, hurken en plassen; er komen stroompjes urine onder hun rokken vandaan. Dan gooien ze spiritus over de onderbroeken, steken die in brand en verlaten één voor één het toneel richting de Grote Overstraat.

De Dolle Mina's bijten drie maanden van zich af. Je komt ze op de gekste plaatsen tegen en ze hebben steeds iets nieuws.

In een café's vertellen ze elkaar schuine moppen waar ze hard om moeten lachen, heel gênant. Bij de toegang tot bouwplaatsen fluiten ze bouwvakkers na, ze posten bij een modeshow, ze verstrekken gratis condooms en zetten een docente van de Pedagogische Academie voor schut, omdat zij rolbevestigend les geeft.

Voor het gerechtsgebouw in Zutphen maken ze ophef bij de behandeling van een verkrachtingszaak. Ze gaan naar de Nijmeegse Schouwburg voor een aanval op Freek de Jonge. Freek zegt in zijn show zegt: 'Geef je een vrouw de touwtjes in handen, weet ze niet wat ze er mee aan moet!' Ze gaan naar een lezing van Jan Wolkers, ze noemen hem seksistisch. Wanneer Wolkers reageert met de opmerking dat het in de Bijbel nog veel erger was, zeggen ze: 'Ja, ja, daar hebben we nu al eeuwen lang last van!'

Landelijk maken de feministes Hedy d'Ancona en Anja Meulenbelt furore.

Het belangrijkste strijdpunt van de Dolle Mina's is het legaliseren van abortus en de verstrekking van condooms en de pil.

Op 14 maart 1970 eisen ze op een congres van gynaecologen in Utrecht het recht op abortus met de leus 'Baas in eigen buik!' Die tekst schrijven ze met een zwarte viltstift op hun blote buiken. Legalisering van abortus is tien jaar een politiek strijdpunt, vooral tussen de PvdA met de Rode Vrouwen (voor) en de KVP met de RK Priesters (tegen).

De blote vrouw met de koe in de wei.

De feministische golf van de eindjaren '60 is verwant met de vredesbeweging.

Oplands Volkskrantcartoon met een parmantige Hollandse vrouw, die de kernwapens de wereld uit schopt, wordt door de Dolle Mina's volop gekopieerd en verspreid.

Ik ben lid van de PSP, ik ga in de zomer 1970 met het Deventer PSP-raadslid Kees Noordewier naar de landelijke PSP-bijeenkomsten.

De Tweede Kamerverkiezingen 1971 staan voor de deur en het ontwerp van het verkiezingsaffiche (een naakte vrouw bij een koe in de wei met de tekst 'Ontwapenend') is lange tijd een punt van discussie.

Het ontwerp is gemaakt door George Noordanus, de hoofdredacteur van het NVSH-tijdschrift Sextant. 'Een jonge vrouw, die naar je toe rent, die de armen naar je uitsteekt! Hoe kun je het mooier hebben?' zegt hij.

Een Amsterdammer naast me gaat staan, houdt z'n armen opzij en schreeuwt: 'Het lijkt wel of su gekruisugt wot!'

Een eindje verderop zit de VPRO-man Ad 's-Gravenzande. Hij roept door de zaal: 'Wat denken jullie? Dat de arbeiders niet gek zijn op een naakt wijf?!'

Dan is de kogel is door de kerk.

De blote vrouw met de koe in de wei wordt het icoon van de eindjaren '60.

Bij de Dolle mina-acties komen de lesbiennes voor de dag. Voor het eerst zie ik vrouwen als geliefden met elkaar dansen en hand in hand over straat lopen.

Cobi Schreier zingt: 'Er is een land waar vrouwen willen wonen. Waar vrouw-zijn niet betekent tweederangs en bang en klein. Waar vrouwen niet om mannen concurreren. Maar zusters en

gelieven kunnen zijn!

Vrouwencafé Menstraat 4.

Die zomer stoppen de Dolle Mina's met hun acties. De feministische fakkel wordt overgenomen door De Rooie Vrouwen (PvdA) en door vereniging Man Vrouw Maatschappij.

Ik spreek Henriette van de Put van de vereniging Man Vrouw Maatschappij over een Vrouwencafé. Of dat kan in de Menstraat 4.

De Menstraat 4 hoort bij het Jongeren centrum De Zambar Brink. Het is een aparte ruimte met een eigen ingang. De ruimte is op vrijdagavond in gebruik als Jazzcafé en op dinsdagavond als Literair Café.

Kan daar op de donderdagavond een Vrouwencafé bij?

Alleen voor vrouwen?

Vind ik niet zo gek. Overal kruipen soortgenoten bij elkaar. Overal zwaaien mannen de scepter.

Mogen de vrouwen nu ook eens een keer?

Ik heb alleen een persoonlijk probleem. 'Ik heb de vergunningen en het beheer, kan ik me wel vertonen in m'n eigen café?' vraag ik aan Henriette van de Put.

'Nee' zegt ze. 'Werken hier geen vrouwen dan?'

'Alleen in de buurthuizen...ik ga hier binnenkort weg, misschien kan er een vrouw voor mij in de plaats komen!

"Het zal tijd worden!' zegt ze.

Mijn werk in het Jongeren centrum De Zambar zit er op.

Later hoor ik dat het Vrouwencafé Menstraat 4 goed draait en een broedplaats is van het succesvolle Vrouwen cabaret Iene Mut.

Deventer deed het goed bij de tweede feministische golf van de eindjaren '60.